

ga je avtor namenil nosilcem kulturne dediščine. Ti posamezniki si zaslužijo, da je njihovo delo opaženo in pohvaljeno, ker izhaja iz izjemnih človeških lastnosti in vrlin, visoke narodne zavesti in največkrat jih ne spodbujajo prav nikakršni veliki ali sploh nikakršni zasluzki. Pa tudi če bi jih, je v ozadju brez izjeme ljubezen do izro-

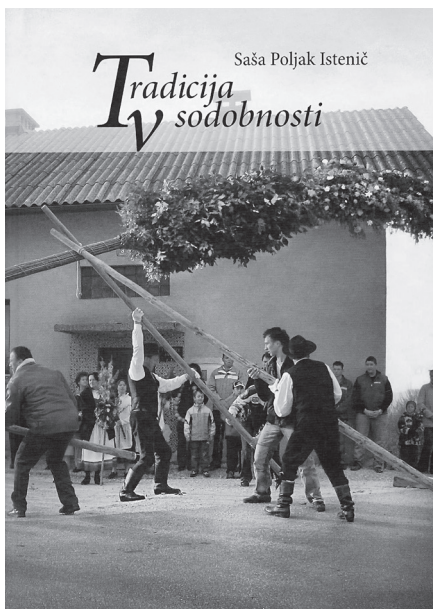
čila prednikov in zavest o dragocenosti tega, kar so od njih prejeli. Svoje zanje in poznavanje se jim zdi nujno prenašati na druge in s tem izražajo svojo visoko kulturno zavest.

Ob tem ne smemo spregledati dejstva, da se v knjigi zrcali avtorjeva izjemna naklonjenost kulturnemu izročilu in potreba,

da ga ljudje spoznajo in ponotranjijo, kakor jo je sam, da so nanjo ponosni in z njo soustvarjajo bivanje z narodi, s katerimi delimo ta košček Evrope.

SAŠA POLJAK ISTENIČ: Tradicija v sodobnosti. Janče – zeleni prag Ljubljane;

Inštitut za slovensko narodopisje (zbirka Ethnologica - Dissertationes), Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana 2013, 196 str.¹

Založba ZRC v svoj program redno uvršča tudi etnološka dela. Med njimi je našlo prostor večstransko pomembno delo *Tradicijska sodobnost* s podnaslovom *Janče - zeleni prag Ljubljane* Saše Poljak Istenič iz Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU.

Avtorica se je obravnave tradicije v današnjem času lotila na primeru Janč, predvsem je bila pozorna na transformacijo nekdanjih šeg in navad ob kmečkih delih, kot so košnja, žetev, metje prosa, ličkanje koruze, teritev lanu itn. Janško območje je za raziskavo in vzorec vzela zato, ker je to izrazito kmečko območje del Mestne ob-

čine Ljubljana, ki ga je s svojimi programi pospeševanja in s programom Celostni razvoj podeželja in obnove vasi od vsega svojega podeželja, ki obsega kar dve tretjini občinskega ozemlja, najuspešneje in najučinkoviteje preoblikovala. Zato je tudi prepletanje tradicije s sodobnostjo ter lokalnega v globalnem zelo izrazito. Tako je morala nujno premišljati o pomenu podeželja za mesto in nasprotno, pa tudi o spremenjeni vlogi obeh, saj podeželje mesta ne oskrbuje le s hrano in drugimi potrebščinami, marveč ponuja večkrat za mestno prebivalstvo nostalgичno ohranjanje tradicije ter nacionalne in lokalne identitete.

Kot etnologinji in kulturni antropologinji so ji bile Janče in sosednje vasi podlaga za temeljito premišljanje o veliko širših temah, kot so: kaj je sploh tradicija, dediščina in še kakšen termin se najde, kaj so ritualne prakse in katere so spremljale nekdanja kmečka opravila, kateri cerkveni prazniki so povezani s kmečkim delom, katere vrednote lahko pripišemo tradiciji, kako ta vpliva na identiteto skupnosti, v kakšnih oblikah se tradicija uporablja kot strategija, pri čemer so v ospredju podeželski in dediščinski turizem, folklorizem in še kaj. Vse te pojme seveda na podlagi tuje in domače literature strokovno razloži in utemelji. Prav tako opozarja na nesmiselne delitve dediščine, najprej na naravno in kulturno, te pa še na materialno, duhovno in živo, saj so po definiciji Janeza Bogataja vse le dediščina brez drugih označevalcev. Po avtoričini oceni se je takšna shematična delitev izoblikovala z razvojem različnih varstvenih ustanov, ki s tem tudi določajo, katero dediščino je treba ohranjati, in definirajo, kdo dediščino lahko zastopa in

govori o njej, s tem pa pravzaprav upravljajo s preteklostjo, medtem ko so nosilci ali lastniki dediščine iz tega procesa izključeni. Zato je tradicija, ugotavlja Poljak Isteničeva, najprej politična kategorija, ki jo s pozicije moči postavlja država, pravna kategorija, ker jo urejajo državni ali mednarodni akti, vse bolj pa postaja ekonomska kategorija, še posebej v idealiziranem podeželskem in dediščinskem turizmu.

Območje Janč je z načrtnim razvojem kmetijstva, zlasti pridelavo sadja, ki ga prodajajo ob Sadni cesti ter na množično obiskanih jagodnih in kostanjevih nedejljah, dober zgled uporabe različnih tradicionalnih praks v ekonomske namene. Ne le prikaz kmečkih opravil v rekonstruirani nekdanji obliki, marveč tudi nakup izdelkov, privabljata množice, zaradi česar se območje gospodarsko krepi, ljudje se ne izseljujejo, marveč priseljujejo, različne ritualne prakse in prazniki, povezani s kmečkim delom, imajo pomembno vlogo pri soustvarjanju lokalne zavesti, pri socialnem povezovanju z ruralnim okoljem in pri ohranjanju kulturne krajine.

Tradicijska sodobnost Saše Poljak Istenič je sicer precej zahtevno branje, ki pa si zasluži prostor ne le na policah znanstvenih kolegov, marveč vseh, ki se ukvarjajo z razvojem podeželja ali turizmom.

¹ Besedilo je bilo pod naslovom »Prepletanje tradicije s sodobnostjo« predvajano na Radiu Slovenija, Program Ars, 26. 6. 2014 (op. ur.).